

Пасмор Юлія Вікторівна
кандидат наук із соціальних комунікацій,
науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України

ІМПЕРАТИВ ЯКОСТІ: НОВИЙ РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ НАУКОВЦІВ

Сучасні тенденції до інтеграції освіти й науки в міжнародне інформаційне співтовариство вимагають цілеорієнтованого, адекватного застосування в науково-освітніх дослідженнях значних обсягів інфомасивів: різних статистичних даних, аналітичних висновків, довідок до тематичних розробок порівняльного характеру, контент-аналізу нормативно-правових документів, наукометричних показників публікаційної активності вчених та ін. Йдеться, зокрема, про необхідність досягнення вищого рівня повноти й оперативності як задоволення тематичних запитів, так і забезпечення якісною інформацією, новими знаннями, спираючись на науково-освітні інтереси вчених і студентів. Аналізуючи структуру і динаміку наукового знання, зв'язок науки із суспільством, вплив результатів наукових досліджень і відкриттів на інноваційний розвиток сфер діяльності, складно не погодитися з тезою про те, що «суб'єкт, який пізнає і діє, зобов'язаний застосовувати особливі стратегії діяльності з урахуванням розвитку суб'єктів» [4].

Крім того, не можна оминати й того, що нині у глобальному інформаційному просторі увага наукового співтовариства, як ніколи, прикута до використання в науково-освітніх цілях технологій відкритого доступу: відкрита наука=open data + open source + open hardware + open access + citizen science [2]. Так, open access важливий і для популяризації науки, і для переведу науки й системи інфозабезпечення на новий якісний рівень. Щоб зрозуміти базові положення й умови формування сучасної системи інформаційного забезпечення з точки зору її соціально-комунікативної ефективності, раціональності й об'єктивної реальності, передусім варто провести аналіз інформаційних

запитів суб'єктів науково-освітньої діяльності сфери права. Важливість цього розуміють усі, як наслідок, окреслене питання набуває особливої актуальності. Наведене видається цілком логічним і обґрунтованим, оскільки наявність точних даних про те, яка інформація (з огляду на змістовність, контентуальність), кому (категоріальність), коли, на якому етапі роботи (часові межі), в якій формі (цифрові, класичні традиційні) необхідна для проведення наукової і освітньої діяльності, на нашу думку, суттєво впливає на творчу активність, креативність, формування, наприклад у вчених, наукових цілей, мотивацій і способів їх досягнення [3]. Однак при цьому всі суб'єкти, тобто і користувачі інформаційних послуг, і фахівці інформаційно-комунікаційних інституцій (когнітологи, бібліотекарі-інформатори, комунікатори, адміністратори, інформаційні менеджери інтернет-ресурсів та ін.), мають бути в цьому зацікавленими.

Слід також зазначити, що існуючі практики вивчення інформаційних потреб (ІІ) науковців-правників безпосередньо пов'язані з їх обов'язковою соціальною регламентацією: статусною і соціальною роллю, стилем комунікаційного акту, характером необхідної інформації. Виходячи з цього, а також враховуючи точку зору більшості вчених, нами проведено моніторинг у сфері права за допомогою: ознайомлення зі звітами установ НАПрН України за різні роки; бібліометричного аналізу наукової тематики, вивчення статистичних показників публікаційної активності викладачів і аспірантів, встановлення рейтингового ряду правових журналів щодо їх впливу на використання й цитування; застосування методів анкетування, фокус-групи, дискусійних постів, on-line опитувань у соціальних мережах і у веб-середовищі бібліотек серед аспірантів, наукових працівників, здобувачів наукового ступеня на кафедрах Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого і НДІ НАПрН України, користувачів дисертаційного читального залу наукової бібліотеки університету. За його результатами з'ясовано, що контингент науковців, охоплений анкетуванням, має таку характеристику: адміністративно-правовою тематикою займаються 4,3 %; в освітньому процесі задіяний 21 %; аспіранти складають 20,3 %, докторанти – 15,9 %. При цьому 47 % аспірантів і викладачів вважають, що своєчасне отримання необхідної інформації з різних галузей правової науки і юридичної освіти значно полегшить їх діяльність і навчання [3]. У процесі групової комунікації, спираючись на галузеві потреби, побажання респондентів, фасилітатори – фахівці інформаційних центрів, наукових бібліотек, архівів, аналітичних служб, при проведенні різних інформаційних заходів науково-педагогічного, консультативного, методичного напрямів намагаються регулярно розміщувати на сайтах своїх установ тематичні бібліографічні, науково-методичні огляди, електронні дайджести, проводять воркшопи, хакатон, проблемно орієнтовані на конкретні тематичні запити користувачів та дослідницькі проекти.

Крім того, за допомогою анкетування, інтерв'ю і фокус-групи, завдяки проведенню яких з'являється можливість здійснити комплексний аналіз ІІ, встановлено, що для більшості респондентів (85,5 %) характер їх інтересів у науковій інформації є постійним і більш-менш конкретизованим. Отримані дані підтверджують, що дослідники прагнуть систематично контактувати з ученими національного співтовариства у своїй сфері (36,2 %), хоча певна кількість респондентів (30,4 %) вдається до цього рідко, або вкрай рідко (13,7 %). Примітно, що більшість сучасних учених шукає різноманітні шляхи й інформаційні джерела науково-освітніх контактів із зарубіжними спеціалістами суміжних галузей (мова йде про гранти й участь в асоціаціях) [3]. Це підтверджують такі дані

нашого опитування: у світовому науковому просторі галузі права взаємодіють 23,1 % респондентів, рідко – 21,8 %, дуже рідко – 12,9 %. У той же час лише 10,8 % беруть участь у міжнародно-правових проєктах, програмах, професійних об'єднаннях, що, на нашу думку, перешкоджає розширенню наукових комунікацій та інтеграції правничої науки у міжнародний інформаційний простір.

Враховуючи тенденцію до відкритої науки, у сучасній системі інформаційного забезпечення потреб учених саме репозиторні служби у закладах вищої освіти функціонують для просування актуальних досліджень юридичної тематики в інтернет-простір, використовуючи корисні інструменти, матеріали, технології по забезпеченню доступу до наукових даних від провідних зарубіжних центрів і бібліотек. Наприклад, популярними в науковому світі комунікацій є: 1) репозитарії даних, як-от EASY (гуманітарні і соціальні науки), 4TU.Centre for research data (технічні науки), Zenodo (всі наукові дисципліни), Mendeley Data (пошук даних), Центри по роботі з даними: Digital Curation Centre (DCC), Center for Research Libraries, Research Data Netherlands, The Research Data Alliance. Академічні підрозділи і бібліотеки, які працюють з даними: Research Data Service University of Edinburgh; The TU Delft Library; Research Data Service University of Glasgow; LIBER; 2) корисні інструменти Data Management Plans online; MANTRA. Невипадково вже зараз трендовими напрямками інформаційно-аналітичної діяльності стали забезпечення збору й обробки статистичних даних щодо цитування наукових праць вчених університету і Національної академії правових наук України за показниками наукометричної БД «Міжнародний реєстр ORCID», наукометричними платформа «Web of Science», «Sci Verse Scopus», Google Scholar, Publons, науково-видавничою інфраструктурою «Наукова періодика України». Зокрема, Publons як аналітичний інструмент WOS і сервіс дозволяє вченим відслідковувати, перевіряти й демонструвати власну редакційну, експертну, рецензентську діяльність. Проте варто пам'ятати, що, створюючи профіль автора Publons у Web of Science, необхідно обов'язково вказувати: сферу наукових інтересів у світі, розміщувати власні публікації, проіндексовані у Web of Science, підвищувати науковий статус [1].

Підвищення якості інфозапитів учених забезпечується в тому числі й завдяки такій інфраструктурі, як сектор наукометричного аналізу. Функціонування інноваційних структур дозволяє активізувати експертно-інформаційну, бібліометричну діяльність, піднімати на новий рівень інформаційне забезпечення науково-освітніх програм, а також надати більш широкі можливості, як-от: доступ учених до консолідованої правової інформації, наукового освітнього простору, проведення галузевих досліджень колективом кафедр університету, конкретним ученим або окремими цільовими групами дослідників; динамічне інформаційне наповнення контенту. Сьогодні, ведучи мову про роль, вплив, статус наукометрії у вітчизняному науковому співтоваристві і враховуючи трансформацію ІІ науки, слід констатувати, що дослідники України прямують в об'єктивній, непростоїй світ наукометричної реальності. Звісно, шлях незвичний і незвіданий, але він «обіцяє» певні переваги в майбутньому. Невипадково 89,6 % опитуваних підтримують наукометрію як новий для себе, але необхідний спосіб вимірювання наукових досягнень [2].

Урепті-репті, стає реальністю семантичне поглиблення науково-правових комунікацій в глобальній мережі, які забезпечуються завдяки використанню інформаційних технологій web 2.0 (блоги, фолксономія, вики, RSS), web 3.0; інтеграції

даних із різних електронних сховищ і ретроспективних форматів в єдиний цілісний галузевий банк даних досліджень; впровадженню метаданих для поглиблення аналізу, візуалізації науково-освітніх розробок із подальшим їх застосуванням у практичній сфері. Як новий рівень інформаційного забезпечення тематичних запитів вчених створення й розвиток інституційних репозитаріїв академічних текстів забезпечує відкритість університету, наукової установи, підвищує видимість наукових і освітньо-наукових здобутків, підтримує академічну доброчесність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глібко С. В., Пасмор Ю. В. Вплив процесів цифровізації на розвиток відкритих інновацій в Україні. Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України : монографія / за ред.: С. В. Глібко, А. В. Стріжкова. Харків, 2019. С. 166–180.
2. Пасмор Ю. В., Кулик М. М. Інформаційні технології та ресурси Open Science: бібліометричне, наукометричне бачення. Право та інновації. 2020. № 3. С. 24–33.
3. Пасмор Ю. В. Напрями консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України: соціально-комунікативний аспект : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 272 с.
4. Степин В. С. Саморазвивающиеся системы и перспективы технической цивилизации. Синергетическая парадигма. Многообразие поисков и подходов. Москва, 2000. С. 18.

УДК 340.12.001

ББК 67.0

М 34

Відповідальні за випуск:

Нанарова Ольга Олександрівна – член Секретаріату ГО «Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Матеріали XXVI науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». Том №1, м. Харків, 20 грудня. 2020 р. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. – 338 с.

ISBN 978-617-7912-89-6

Статті друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 228-п, м. Харків, 61024, Україна.

ISBN 978-617-7912-89-6

УДК 340.12.001

ББК 67.0